

Joan SÉGUY

ACADEMIA DELS JOCS FLORALS

RAPORT

SUL

CONCORS DE LENGA D'OC

1955

R A P O R T
SUL
CONCORS DE LENGA D'OC
PER
LO SENHE JOAN SEGUY
UN DELS QUARANTA MANTENEIRES

SENHES MANTENEIRES,

Una bona causa a totjorn son maisant costat. Per-
çò que oèi avètz lo gauch de festejar lo quart de
sègle de trabalh e d'onor academics del Canonge
Salvat, vos cal ausir una votz novèla e sens biais
per aquel prefait à rendre conte dels Jòcs Florals
de lenga d'òc ; e s'endeven d'autant mal qu'ongan,
gracias al centenari del Felibrige, aujèrem à jutjar e
à coronar d'òbras, mai que mai pertocant la critica
literaria, d'una importança e d'una valor que se
meritavan milhor que non pas çò que ne pòt dire
un cercaire e un professor afanat à unas empresas
qu'an pas grand causa à veser ambe los jòcs sotils
e ennivolats dels poètes e de sos exegètas. Enfin
prendretz paciència : es pas que per un còp, e l'an
que ven mon bon mèstre e amic lo Canonge Salvat
tornarà prener en man l'esteva de l'araire que me
fa paur res que de la tocar.

Es pas cada an que podèm mencionar e encara mens florir de laus e de pregarias à la Santa Verge ; es pas que las pèças manquen, que ne trobam totjorn una tièra : mai lo genre demanda un floquet de vertuts gaire comun : pietat, simplesa, fe naturala, amor prigond, e tan-ben un còp de man qu'es pas donat à tot lo mond. Es una de la originalitats de la nòstra societat de mantener aquel genre dins son ròlle, e çò qu'avèm rebut ongan pròva que l'Academia a plan rason. Dins *Nostra Senyora de Misèria*, En Marty de Montpelhèr mòstra à la Dòna Pietadosa los pessaments e las plagas de la paurilha. Lo catalan armonios, lo compàs breu e coma desalenat dels bordons tòca lo còr coma un gemèc umble e digne :

*Es un lloc de danys i de penes
Vicis i gana agermanats
I ja en calria de novenes
Per tant i tant de desbarats
Nostra Senyora de Misèria.*

En Marty, un còp mai, s'empòrta una flor palladenca, e sa garlanda à Nostra Senyora de Misèria s'ondra d'una primavèra.

De los sièis sonets à la Verge que nos manda Dòna Chanot-Bulier de Marselha avèm retengut per una mencion plan onorabla la *Preguiero à Nostro Damo de Graci per un felibre malaut et lo Vot de vieio fiho* :

A forço d'espargna, s'ai soubra quauque argent,
N'ai ren d'uno avarasso e fau jamai la sourdo
Quouro me cridon fam li bèsti emé li gènt.

E s'escoude mi sòu -ma bourso n'es pas lourdo-
Es per fin de coumpli mon vot pious e gènt :
Uno fès dins ma vido ana vers vous, à Lourdo.

Es atal que devià pregar la mamà de Villon :
« Femme je suis, povrette et ancienne... »

Mai l'Academia sap conèisser lo prètz de tota
inspiracion poetica : aiciu tot lo contrari de çò que
venèm de complimantar. Ambe son *Matin de junh*
rosent de las fòrças carnalas de la terra, de las bè-
stias e de las gents, En Quinté, laureat màjer dels
nòstres concors, ajusta un ulhet à sa garba :

A la crinca dels succs l'erba madura erseja :
Diriàtz los salvatges tetons
de qualqua gitana amorosa
bandada de vin e de sanc.

En Salanovat e En Calvinhac son poètas dels ver-
tadièrs, tal coma los a defnits lo Platon dins son
Ion capitol V : « Totis los bons poètas epics disen
aquelis bèlis poèmas non pas gracias al mestier, mai
sifait plens del diu e possedit per el, e tan-ben los
bons poètas lirics : coma los coribants de Cibeles se
botan pas à dansar essent rasonables, aissì los poè-
tas lirics fan pas lor bèlis cants essent rasonables,
mai plan quand dintran dins l'armonia e dins lo rit-
me : alavetz son destimborlats e possedit, elis tan-
ben, coma las bacantas que posan dins los flums lo

mèl e la lait essent possedidas e non pas rasonablas... que lo poèta es una causa leugèra, alada e sacrada, e es pas prèt à compausar avans d'èstre possedit del diu e destimborlat e tant que la rason razonabla es en el : avan d'aver aquel don, tot òme es incapable d'èstre poèta e de far verses ». Tres sègles de subre-logica, de cartesanism estret, de geometria aplicada de tòrt o de travès à tot e per-tot, mèmes al còr de l'òme, an fait desbrembar aquela definicion del poèta pel mai grand dels poètas, lo diuzenc Platon ; lo mond se tampan las aurelhas « quand comprenon pas », coma se se virava de comprendre ambé lo cap, e coma se la poesia èra pas plus lèu afar de sentir, d'esprovar e de veser. Mai desempèi un sègle, las Musas tornan urosament fadejar, e nòstra Companha, que que ne digan los malavisats, es totjorn prèsta à aculhir lors sirvents, mai que jos pretext de libertat e de modernism nos vengan pas trufar amb'unas tròp aisidas pirolisas qu'an tot just costat lo temps de las escriure à la volada.

En Salanovat, de Pessac còsta Bordèus, es un grand visionari, un d'aquelis *hoi tòn epôn poiètai hoi agathoi* del Platon. Dins un gascon esquèr per rapòrt als autres dialècts literaris d'Occitania, mai que tira tota sa riquesa de la lenga parlada cada jorn e non pas dels dictionaris, lo poèta encanta e fa levar las fantaumas teunhas, enmescladas, mai baranadas de beutat e d'emocion :

*Mes ray ! Encantadoure, amuche-m oun abite
la daune de berou de qui'spèri lou floc.*

*Oun soun, la castelane e lou castèt?... Enloc !
Aclapat qu'ey, lou teyt !... mourte la daune !...
Pègue !*

*Nud, aço, coum û camp oun passabe l'arpègue,
per esta dou bribey d'ayguetes e de hounts,
d'aqueres, oun credi, pèpi souy, cade au houns,
si-t seguibi, la noeyt, au miralh, pelhe blue,
cla bestissi hiélat de lugrère e de lue...*

Partatjat èntre l'estrementida de l'inspiracion-
possession e la règla de fèr de la rima, En Salánovet
consentis sovent à una sintaxi de biscórn qu'es plus
lèu ûn signe de malaise que de libertat : pensam
que son temperament se sentiria pas tant encabestrat
se se servissia de temps à autre del vers blanc. Son
poèma de *La leyende e l'istori*, sòmni magnific dels
mits e dels simbòls enrasigats al plus prigond de la
tèrra e de l'èime de Gasconha s'es ameritat un
ulhet.

Poesia simbolica tan-ben lo *Cant del ser* d'En
Calvinhac de Graulhet : l'arma del poèta-trabalhaire
reboundut s'identifica e contunha de viure dins lo
cant de la cigala que perlonga sa creacion :

*Vèni, o cigala d'òr, al cròdi de ma pensada,
Prene laich de mon ama ont la m'aurai laissada !
...Son ama ! D'apanage aufèrta, tu, cigala,
Per quin pacte d'amor l'un à l'autre promés !
Enventa, ont tot, sufis qu'òm lo cante, es permés.*

*Enventa, ont tot, sufis qu'òm lo cante, es permés.
Cantè lo poèta, e sa musica, coma tota musica s'es
bèla e de prètz, suggèris à un un gost de mèl, à*

l'autre un gost de lait, à vos-aus un image, à ieu una remembrança de bèl-temps-a, sens que la letra cos-trenha à une valor objectiva, cairada, de ròc e de plomb ! Res que per aquela meravigliosa definicion, En Calvinhac devià èstre onorat milhor que d'una mencion plan onorabla : mai unas amplificacions tròp aisidas de tèmas filosofico-retorics nos an fait pensar qu'aquel poèta de natura nos avià pas encara balhat tot çò que n'esperam.

Coma un grilh de Lauragués, Guilhèm de Nau-rosa buta de contunh sa cançon simpla, doça e rus-tica. L'Academia regrèta fòrça de non poder atri-buir un prèt看 especial à son libre de poèmas *Gabèla de cants*, coma lo fasià los autres còps ; mai recom-pensar d'óbras en fòra dels grandis prètzes ordinaris es ara impossible. Cal dire tan-ben qu'en virant dòs pajas a semblat als jutjes academics de sentir coma un pichon mossèc, e los academicians son gent lèu espaurida...

Ongan lo prèt看 de pròsa Fabien Artigue de 5.000 francs reven à la lenga d'òc. Los que van contant que l'occitan pòt pas servir qu'à la poesia coneissen pas l'embarràs dels Manteneires dels Jòcs Florals obligats de causir entre d'escriuts de pròsa totis de primièr renc. Es *Au soulei perigord*, del Majoral Marcel Fornier, qu'avèm balhat lo prèt看, pramor de l'importança e de l'estenduda d'aquela òbra de teatre que ten pròche de 400 pajas en tres volums. Las tres pèças *La crous herbouso*, *Lou vienaire*

dou bounur, Nadau d'òus preijouniès son estadas compausadas e jogadas en captivitat pendent la darrièra guèrra. La primièra e la tresenca son ligadas à-n aquelas circonstàncias, mai la *Crous herbouso* risca pas de passar temps pramor que trata de dramas eternal, lo de la terra que comanda e de las passions del còr e de la carn que mestrejan sens relambi. Personalament, preferariàm lo *Vienaire dou bounur*, conte jogat segond las plus polidas tradicions popularias e escruiut dins una lenga sabrosa e poetica.

La primièra mencion va al Biarnés Yulien de Casaboune per sos *Cinquante ans de bite paisane*, devès pareguts dins los tan valents *Reclams de Biarn e Gascougne* e amassats en un librèt. Es aquí un document extraordinari de psicologia sociala del mitan pagés : l'istòria d'un mièi sègle vista d'un canton de terra gascona per un de la terra, òc cal dire amb'un còp d'èlh que pòrta pas gaire plus lènhe que las randuras del ben, mai tan-ben amb'aquela malicia e amb'aquela intelligença que son las qualitats famosas del mond de praquiù. E quina parladura !

La pròsa lengadociana d'En Calvinhac es autant musicadissa e poetica coma sos bordons. *Cò qu'èra escrich o las distàncias* es una gabèla de remembranças totas vida e vam e travessadas per la ponheson de las amors d'un còp èra ; ambé *Una naissença à cò dels panassaguians* trovam en fòrma de pantaisada un ensatg de pròsa poetica gratuita ont s'espandis l'estrambòrd un pauc barjac dels òmes libres del sègle XVI. Aquelas d'òas obròtas pòrtan una

polida pèira al monument en bastissa de la pròsa occitàna modèrna.

Meñcionem enfin la granda pastofala de Nadal de Madamisèla Durieu, ambe musica de l'Abat Jurand; pastorala en francés barrejada de provençal, segond las tradicions e las dimencions d'aquelis jòcs teatrals gegantescs totjorn vivas en Provença : cal còmplimentar los autors d'aver ambé tant de fe e d'amor enriquit la literatura folclorica : que lo folclòre es pas necessariament una causa mòrta.

L'Academia a instituit ongan un prètz excepcional de 10.000 francs en l'onor del centenari de la fondacion del Felibrige : manteneira de la lenga d'òc, l'Academia dels Jòcs Florals non pòt qu'aimar e sostèner lo grand mòviment e lo son Mèstre que son la rasic de la Renaissance d'òc.

En lenga d'òc avèm rebut pauc de causa, mai la persona e l'òbra de Mistral an inspirat dos libres de critica en francés d'un interès esmiraglant : *Mistral, mage de l'Occident* de Marcel Decremps, et *Mistral ou l'illusion* de Robert Lafont. Per l'estenduda e lo prigond de l'informacion e de l'erudicion, que passan tot çò que s'èra fait duscas ara, per la franquesa personala de las idèias exprimidas, per l'onèstetat absoluta de la recèrca, las doas òbras son çò mateis. Mai la segonda part dels titols mòstra tota la diferença del fons. Lo primèr laissa Mistral dins la posicion de mèstre de pensada e de vida que se li es atribuïda, e l'i afortis per

l'analisi de la formacion, de las òbras, de la doctrina e de l'estetica, e mòstra fin finala que Mistral pòt sol aparar la paura umanitat contra los malastres que l'amenan al jorn de oèi, dont lo péjer es aquel nivèlament de totas las valors dins un tip biologic, social e mental unifòrm, coma lo de las especias animalas.

La critica d'En Lafont òc renòva tot, dins la maniera e dins las proposicions. Amb'aquela luciditat voluntosa que crama l'èime dels joves de oèi e que demorarà lor mèrca onorabla dins l'istòria de las generacions, En Lafont desenmasca las illusions que los dicípols an teissit al torn del mèstre, d'òme fait diu : Mistral èra un òme, un òme d'ingèni, mai un òme qu'a viscut, trabalhat e pensat coma un òme. Amb'una erudicion aguda, En Lafont ensenha e explica la genesi e la portada de las òbras, e mòstra consi las exageracions e las deviacions de tota mena an portat tòrt à la causa. Tot acò a fait cridar : per nos-aus, nos agrada tot autant lo Mistral grand óme que lo Mistral Apollon. E al cap, los dos critics se rejunhen dins l'idèia que Mistral e lo mistralisme son lo remèdi mai segur contra la terribla marrana que s'apesuga subre l'òme de oèi : l'arrincament al mitan natural : Mistral es lo ligam entre la soca de las tradicions endemicas e los rams de l'avenidor. Fauta de poder cauisir entre dos trabalhs tant valoroses e tant diferents, l'Academia a donat lo prètz ex-aequo à-n aquelas dòas òbras.

* * *

Tala es la recòlta benesida d'aquesta annada dins los camps de la lenga d'òc, de la Provença al Perigòrd, de la Gasconha à la Catalonha en passant pel Lengadòc, e lo gauch de Dòna Clemença e de sos filhòls serià parfait s'aviàm pas à planher la mòrt d'un dels nòstres Mèstres en Jòcs Florals, lo Majoral Paul-Loïs Grenier, que nos quita à pena un an après aver recebut sas letras de mestrisa. Paul-Loïs Grenier èra l'un dels grands obrièrs de l'occitanisme dins la patria dels primièrs trobadors, dins lo Lemosin. En mai d'una òbra poetica de fin prètz, tota musica, sòmnis e evocacions encantairas, a mantengut, dirigit e defendut la causa nòstra tal un comte de la Marcha d'Oc. Devèm tan-ben a sa sciencia clara de trabalhs de lingüistica en que se fonda l'ensenhament de l'occitan en terra lemosina, de contunh, coma óc fa encara lo nòstre companh Albert Pector, ambe la doctrina de l'Abat Roux, lo grand reviscolaire de la lenga lemosina. Son parfait, coma lo de totis nòstres reires, es perseguit e serà perseguit : nos òc pròvan las òbras que se son presentadas ongan coma l'an passat, coma se presentarán l'an que ven, coma totjorn, al jutjament de la Cort del Gai Saber.

